

A ragadványnevek legújabb-kori hivatalos használatáról

Fábián Zsuzsanna
habil. egyetemi docens
ELTE BTK Olasz Tanszék
fabian.zsuzsanna@btk.elte.hu

1. A ragadványneveknek a névrendszerek kialakulásában betöltött fontos szerepét a névtani szakirodalom jól ismeri és (korpuszok elemzésén keresztül is) részletesen feltárta (Kálmán 1973: 94–99, Hajdú 1994: 43–49, J. Soltész 1979: 56–63; tudománytörténeti áttekintés: Fehér 2004; Fehér 2003: 155 első lábjegyzete szerint a magyar szakirodalmat illetően immár több mint 800, a ragadványneveket tárgyaló tétellel számolhatunk). Keletkezésük, ill. funkciójuk oka lehet a névhomonímia következtében előálló azonosítási nehézségek megoldása, gyakran előfordulnak azonban olyan esetekben is, amikor más a szerepük („a ragadványnév gyakran nem az egyénítés, a megkülönböztetés szükségességéből fakad, hanem csak valami feltűnő testi vagy lelki tulajdonságot, szokást ragad ki”, ill. akár nyelvbotlás következtében is kialakulhat, Kálmán 1996: 95; továbbá pl. Fehér 2004: 83); adhatók tulajdonképpen (akár az érintett akarata ellenére is: Kálmán 1996: 17) „bármilyen szándékkal” (Hajdú 1994: 43), például gyakran a tréfás-csúfolódó vélekedés kifejezésére. Sokan elemezték azt is, hogy kialakulásukban milyen relációs, ill. szubjektív asszociációs tényezők játszanak szerepet (l. erre pl. Baukó 2007), ill. hogy milyen altípusaikat lehetséges elkülöníteni (pl. J. Soltész 1979: 56–63, Fehér 2002, Fehér 2003).

A ragadványnevek fontos szerephez jutottak a személynév-állomány történeti kialakulása folyamatában is: „elsőként a ragadványnevekkel számos tekintetben rokon pogánykori nevek kialakulása történt meg, a második fázisban az ezeket felváltó keresztnevek előtt jelentek meg a később családnévvé alakuló ragadványnevek, és végül a hivatalos nevek mellett tűntek fel mai ragadványneveink.” (Fehér 2004: 74, hivatkozással Benkő 1967: 382, J. Soltész 1979: 56, Kálmán 1996: 94–95 munkáira); így elmondható, hogy „a jelenkori ragadványnévanyag létrejött tulajdonképpen ugyanannak a történeti folyamatnak a harmadik „lépcsőfoka”” (Fehér 2004: 74, kiemelés az eredetiben). Közismert ebben a folyamatban a régi időkben gyakori és az iratokban bőségesen dokumentált ún. *dictus*-nevek sűrű előfordulása; ezekről nehéz eldönteni, hogy még csak egyénre vonatkozó ragadványnevek vagy már mai értelemben vett családnevek is.

A fenti megállapításból kitűnik, hogy a felvázolt többszintű történeti folyamatban, tehát elsősorban a múltban válhattak hivatalossá a ragadványnevek (családnévként való rögzülésükön túl különösen közismert az uralkodók neve mellett állandósult ragadványnév); az újabb keletkezésűek, a mai ragadványnevek viszont inkább a hivatalos szférán kívül, a kisebb közösségek magánhasználatában élnek. Megerősítik mindezt különböző ragadványnév-definíciók is (a következő idézetekben található kiemelések az enyéme, F.Zs.): „Azokat a névelemeket, amelyeket a *hivatalos kereszt- és családnéveken, valamint a beceneveken kívül* az emberek adnak egymásnak bármilyen szándékkal, ragadványneveknek nevezzük” (Hajdú 1994: 43); „A jelenkori (értsd: a *családnévek hivatalossá tétele utáni*) névanyagot tekintve — függetlenül a nevek használati fórumától és szerepétől — ragadványneveknek azokat a *nem hivatalos névadással* keletkezett, tehát az adott beszélőközöségtől származó személyneveket tekintem, amelyek a *teljes hivatalos név* vagy annak valamelyik tagja (családnév, keresztnév) és változata (becenév) *mellett*, illetve azok *helyett* állnak.” (Fehér 2004: 74); „A ragadványnevek a *nem hivatalos* (népi) nevek csoportjába tartoznak, *főleg az élőnyelvben*, informális

beszédhelyzetekben (családi, baráti körben), kisebb zárt közösségekben használatosak”; „egyöntetűnek mondható az a vélemény, hogy a ragadványnév *a hivatalos név* és a becenév *helyett vagy mellett áll*” (Baukó: tézisek 2007); stb.

Jelen írásomban arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy a fenti megállapítások érvényesek ugyan mindenképpen a ragadványnév mai keletkezésére, születésére is, azonban a használatot illetően a nem-hivatalosságra vonatkozó utalások korrekcióra szorulhatnak. Az egyértelműbb azonosítást szolgáló funkciója révén ugyanis a ragadványnév a legújabb időkben is válhat hivatalossá, és így a hivatalos név részévé válhat. Állításom alátámasztására néhány tipikus esetet szeretnék bemutatni.

2. Ki halt meg? (avagy: gyászjelentések)

A nyilvános orgánumokban a rendszerint a hozzátartozók által közzétett gyász hírek a hivatalos, ill. a privát műfaj határán helyezhetők el. A család (ritkábban a munkahely) tudatja a közelebbi és a távolabbi ismerősökkel a szomorú eseményt, és egyúttal néhány fontos momentum felsorolásával utal az elhunyt életpályájára és búcsút vesz szerettétől, s mindebben a magánszféra hangja szólal meg. A gyász hírek azonban felér egy hivatalos dokumentummal is: egyrészt azért, mert feladásához magának a ténynek és az adatok igazolásának a céljából okmányként a halotti anyakönyvi kivonatot is be kell mutatni, másrészt pedig azért, mert benne valóban hivatalos adatok (nevek, születés és elhalálozás ideje és helye, foglalkozás, rokoni kapcsolatok, temetkezési hely és idő, életpálya adatai, hozzátartozók lakcíme stb.) jelennek és jelenhetnek meg.

A gyász hírekben szereplő ragadványnevek átmeneti jellegére Bauer József így utal: „a ragadványnevek *hivatalos jellegű* használata [...] még napjainkban is él” (Bauer 1973: 200, kiemelés tőlem, F.Zs.). Tükrözi a gyász hírekben felbukkanó ragadványnév kettős státusát az is, hogy az anyakönyvi névtől elkülönítve, rendszerint zárójelben szerepel; Ördög Ferenc szerint „ez azt jelzi, hogy nem hivatalos névről van szó” (Ördög 1993: 253).

A nyilvánvalóan a privát körben szerzett és használt ragadványnév közzététele a gyász hírekben a halott azonosítására szolgál, és ez különösen egy-egy gyakoribb teljes név esetén lehet feltétlenül hasznos. Szinte szükségszerű volt például a helyben amúgy is általánosnak mondható ragadványnév megadása a nekrológokban az Ördög Ferenc által említett sajátos helyzetű Kiskanizsa esetében: itt „a nagyfokú endogámia következtében nagy az azonos családnevek száma, továbbá, mert még a két világháború között sem voltak a házak megszámozva, csak utcanévek voltak”, így aztán „olyannyira megszorodtak a ragadványnevek, hogy nélkülük sok esetben lehetetlen az egyes személyek, illetőleg családok azonosítása” (Ördög 1993: 252).

Már Ördög Ferenc említi, hogy a ragadványneveknek a gyász hírekben való közlése általában ritka. Ezt az állítását mostani, az irodalomjegyzékben feltüntetett Internet-webhelyeken végzett saját adatgyűjtésem¹ tapasztalatai alapján megerősíthetem, és kiegészítem azzal, hogy a ragadványnév (ill. annak feltüntetése) a férfiak, a férfinevek körében látszik gyakoribbnak.

3. Kire szavazzak? (avagy: két választás Magyarországon)

A 2010. októberi önkormányzati választások kapcsán értesülhetett arról a szélesebb közönség is, hogy jónéhány választókörzetben a nyilvántartásba vettek tartalmazó listákon (a

¹ Néhány adat 2010-ből: *Villám László (Vili), Lénárt Ferenc (Frici), Molnár Ferenc (Cipő), Solymosi József (Peci), Horváth István (Bul Pista), Vörös Endre (Góré), Németh József (KANKI), Simon Lászlóné (Simi Mami), Soós Ferencné (Dodi Naca), Milos Jánosné (Muci).*

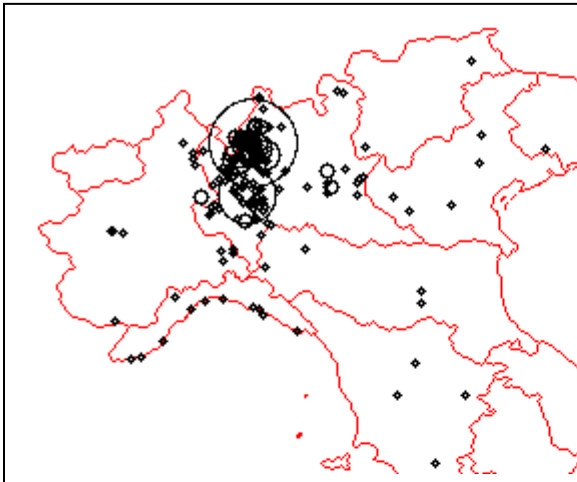
teljes hivatalos név után álló) ragadványnevek is szerepelnek (pl. Tiszabőn: *Mága Dezső Csudi, Mága Dezső Kopasz Ödön, Mága Tibor Gizi, Mága Zsolt Kubu, Mága Zsolt Postás, Mága Izidor Bunyó fia, Mága Gyula Pipás Guszti Fia, Mága Csaba Marcsa Fia, Mága István Veres Fia, Mága Zoltán Náni Zoli, Sándor Ferenc Fika fia, Turó Zoltán Kakas, Surányi Gusztáv Sántaguzszi Fia, Blága László Ferde, Csik István Pacal, Nagy Kálmán Kis Kálmán Fia, Rácz Jenő Hájás, Mányi István Bunda, Nagy István Rudi Pista, Szabó Béla Burkus*; Tiszaburán: *Fátyol Sándor Pacal, Fehér János Kisteknős, Turó Jenő Csörögi*; Tiszainokán: *Szabó János Buszsofőr*; Martfűn: *Takács László Elektron Shop*; Ongán: *Szabó Attila Ongai Horgász Egyesület alelnöke*; Tarnaszadányban: *Német József (Zsíros), Szabó László (Bundzsák), Szabó László (Autószerelő), Csintalan István József (Asztalos), Botos László (Veres)*; Pusztaradványban: *Horváth Gyula „Kispatikus”, Horváth Gyula „Patikus”*; stb. forrás: <http://index.hu/belfold/2010/okvalasztas/eredmenyek>). Mint kiderült, már a 2006-os választásokon is hasonló volt a helyzet (indulók voltak például: *Várad József Zsíroskenyér, Orsós József Kopasz, Farkas Tibor Flamingó, Nagy István Pecsér, Vass József Szeszfőzdés, Drótos István Buszsofőr, Drótos István Kőműves, Horváth Kálmán Csipi, Gáspár István Gazsi, Varga Vince Bisztrós* stb.), akkor azonban nem váltott ki országos visszhangot a hír.

Arról, hogy a hivatalos választási okmányokban szerepelhetnek-e a nem hivatalos ragadványnevek, ezúttal nagy vita kerekedett. Az 1997. évi C. törvény azt mondja ki ugyanis, hogy két vagy több azonos családi és utónevű választópolgár azonos választókerületben történő, jelöltként való indulása esetén a később bejelentett személynek betűjelezés vagy második utónév feltüntetésével meg kell magát különböztetnie az előbb bejelentettől. Ezért tartotta az Országos Választási Bizottság elnöke szabálytalannak a ragadványnevek megadását (amit a hírek szerint maguk a jelöltek kezdeményeztek). A helyi jegyzők azonban ugyanezt egy speciális helyzet (azaz a nagy névhomonímiából fakadó bizonytalanság) szerencsés kezelésének tartották, ugyanis a többnyire roma etnikumúak a mindennapokban is ezen ragadványnevek alapján tudják egymást azonosítani (a Tiszabőn élőknek például a fele azonos családnevű). A választási törvény valóban nem tartalmaz ilyen jellegű megoldást, azonban egy 1998-as OVB-állásfoglalás² értelmében a polgári törvénykönyv szerint művészeti vagy közéleti tevékenységhez felvett nevet is lehet használni, márpedig a ragadványnév tekinthető felvett névnek.

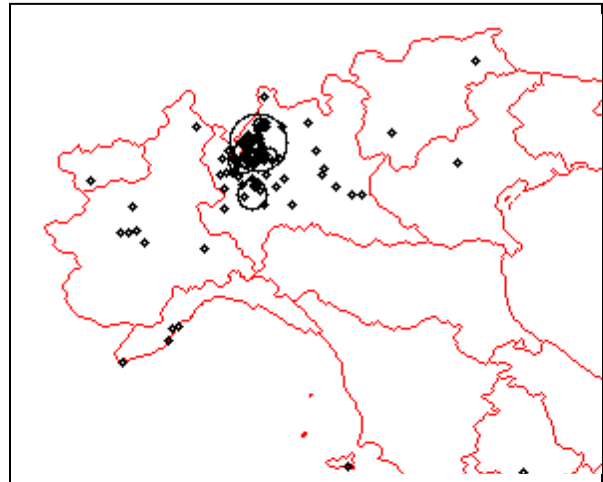
4. Kié a pénz? (avagy: bank a Comói-tó partján)

2009. március 18-án adott hírt a milánói „Il Giorno” c. napilap arról, hogy a Comói-tó partján fekvő Bellagio városában elsősorban a fiatalabb ügyfelek kezdeményezésére, de a pénzügyi teljes együttműködésével a Credito Cooperativo feljegyzi a bankszámlákon az ügyfelek ragadványnevét is, mégpedig a helyi dialektusban kialakult és megszokott formában. Mindez azért lehetséges és ésszerű, mert éppen ebben a közösségben bizonyos családnevek rendkívüli gyakoriak: az alig 3000 lakosú Bellagióban 400 fő viseli a *Gilardoni*, és kb. 200 a *Gandòla* családnevet. A *Gilardoni* családnevű éppen Bellagio epicentrummal a 38. leggyakoribb a teljes comói járásban, és a *Gandòla* is tipikusan e tájegységhez kötődik (l. Caffarelli–Marcato 2008 és a www.gens.labo.net Lombardiát is mutató térképes megjelenítését).

² „Az ajánlószerződés, illetőleg a jelölt bejelentésének érvényességét nem érinti, ha az ajánlószerződésen, illetőleg a jelölt bejelentése során a jelölt neve tartalmazza a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 77. §-ának (2) bekezdése alapján viselt felvett nevet is. Ha a jelölt bejelentése a felvett nevet is tartalmazza, úgy azt a szavazólapon a jelölt neve mellett fel kell tüntetni.”; „Tudományos, irodalmi, művészi vagy egyéb közszerepléssel járó tevékenységet [...] felvett névvel is lehet folytatni.” (forrás: <http://www.koziranytu.hu/hirek>)

Gilardoni

Gandòla

Az erős névhomonímia miatt fennáll tehát a veszélye a banki ügyletek összekeveredésének. Ebben a közösségben az említett családnevek erős megterheltsége miatt már évtizedek óta szolgálnak a megkülönböztetésre ragadványnevek is, de itt már nem az egyéni, hanem a családi ragadványnevekről, azaz a családok egy-egy ágának állandósult, a közösségen belül szinte hivatalosnak számító megkülönböztető nevééről van szó (erről l. például J. Soltész 1979: 56,³ *Néprajzi lexikon*,⁴ stb.). Így a *Gilardoni* nevet viselők ágait a következő ragadványnevek jelölik: *Maghett*, *Cilindra*, *Mion*, *Buffit*, *Sesitt*; a *Gandòlák*on belül van *African* ragadványnévvel jelölt ág; a városkában negyedik leggyakoribb családnevű *Rainerik* megkülönböztető nevei: *Buschett* és *Frisa*, a nyolcadik leggyakoribb *Bianchiké* pedig *Checchett* és *Rucambul*, stb. (Caffarelli 2009: 809–810).

5. Ki a beteg? (avagy: Taj-kártya Chioggiában)

A fentebb leírtakhoz hasonlít Chiogga városának Olaszországban egyedülálló helyzete. Ebben a venetói városban ugyanis (egyfelől a névhomonímiát korigálendő, másfelől a közeli rokonok házasságát megakadályozandó, Marcato 2009: 97) évszázadok óta erősen él a családi ragadványnév intézménye (ennek helyi tájszólási neve *il deto*, tbsz. *i deti*, ami a magyar *dictus-név* ekvivalense), és ez szintén az egyes családi ágak megkülönböztetésére szolgál (Marcato 2009: 94,⁵ 97). A *deto* női ágon is öröklhető (tehát a férj családneve mellé is odakerülhet a felség *deto*-ja). A városhoz tartozó Sottomarinában még egy, a *deto* további pontosítására szolgáló név is ismeretes, ennek neve *nomenansa*, *romenansa* (Marcato 2009: 94). Úgy tűnik tehát, hogy itt az antik latin névrendszer köszön vissza: a *deto* a *cognomen*, a *nomenansa* pedig a *supernomen* (vagy *signum*) újabb kori megfelelője.

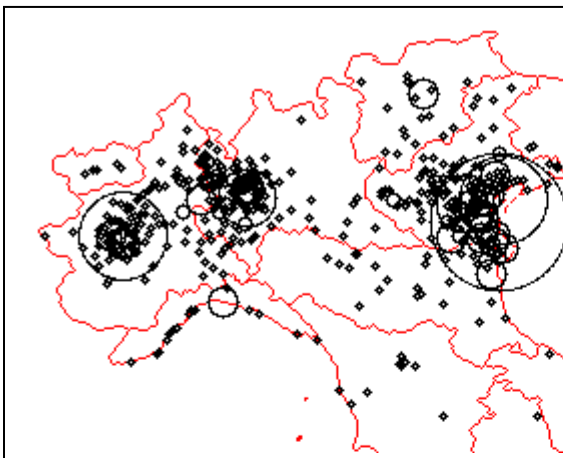
Az egyik leggyakoribb családnév ma Chioggiában a *Boscolo* (az 50.000 lakosból 9–10.000 polgár viseli ezt a nevet, a helyi telefonkönyv 40 oldalon át sorolja őket, és csak *Giuseppe Boscolo*-ból 50 db van); ennek *deti*-jei: *Forcola*, *Bachetto*, *Anzoletti*, *Gioachina*, *Cegion*, *Biel(l)o*, *Brusà*, *Bac(c)hetto* stb. A második legmegterheltebb név a *Tiozzo*

³ „A ragadványnév kiterjedhet az egész családra, öröklődévé válik [...]”

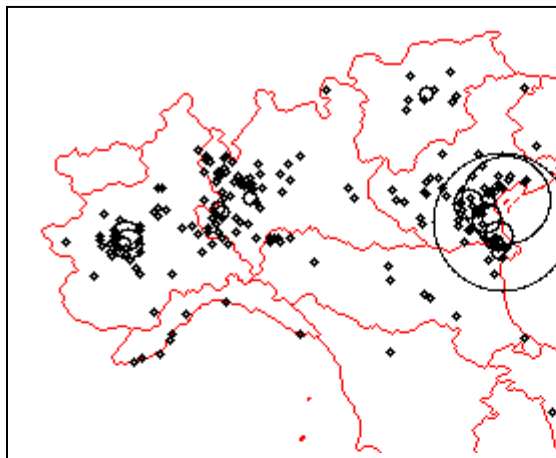
⁴ „a ragadványnév nemcsak egy személyre, hanem sokszor az egész családra vagy nemzetségre vonatkozik”

⁵ Érdemes megfigyelni Marcato finom fogalmazását: „A Chioggia si chiama *deto* il soprannome familiare, consolidato [...]”: ez a családi ragadványnév tehát „konszolidálódott” – de nem „hivatalos” (Marcato 2009: 94).

(sajtóforrások szerint 5.000, Marcato 2009: 97 szerint 2000 polgár viseli), ennek ragadványnévi kiegészítői: *Caenazzo*, *Fasiolo*, *Napoli*, *Campanaro*, *Brasiola* stb. (A www.gens.labo.net térképi ábrázolása szerint e két családnév a venetói gócpont mellett még Lombardiában és Piemontban is gyakori.)

Boscolo

Tiozzo

A *deti*-k félhivatalos használatára bizonyos területeken már eddig is volt lehetőség, de a megkülönböztető nevet csak idézőjelben lehetett megjeleníteni (Marcato 2009: 97). A régmúltban gyökerező rendszer többé-kevésbé problémamentes társadalmi működésében az „verte ki biztosítékot”, hogy 2008. januárjától az egészségügyi ellátásban kötelezővé vált az elektronikus Taj-kártya használata. Nem csak a kipoztázással voltak bajok (állítólag 9600 kártya nem jutott el jogos tulajdonosához), hanem azután az intézményekben sem működtek megfelelően a kártyák, mert a rendszer nem volt képes a betegek azonosítására. A súlyos helyzet megoldása céljából a helyi hatóságok a Belügyminisztériumhoz fordultak, és a közbenjárás eredményeként miniszteri rendelet alapján 2009. végétől a chioggiai polgárok immár idézőjelek nélkül, második vezetéknevként használhatják közismert, „konszolidált” családi ragadványneveket okmányaikban. A 2009. február 1. után születetteket automatikusan kettős vezetéknevvel anyakönyvezhetik. Az aktuális probléma megoldását is jelentő hírt a sajtó úgy kommentálta, hogy „ismét bevezetik a ragadványneveket”.

6. Kit kell elkapni? (avagy: a ragadványnév mint ujjenyomat)

Közismert a sajnálatos tény: Itáliának elsősorban a déli részén évszázadok óta működnek nagy létszámú, hierarchikusan felépített bűnszervezetek. (Ezeket a különböző tájegységeken máshogyan hívják: Szicíliában *maffia* – *Cosa Nostra*, Nápoly környékén *camorra*, Calabriában *'ndrangheta*, Pugliában *Sacra Corona Unita*.) Már 1863-ból vannak leírásaink e csoportok ragadványneveiről (Ruffino 2010: 455), melyek részben egyéniek, részben pedig egész családok azonosítására is szolgálnak. Tipikus, hogy egy-egy szűkebb, vezető csoport (*cosca*) tagjait a „családfő” (*capofamiglia*) ragadványneve köti össze, a hozzájuk lazábban kötődő személyeknek viszont más a megnevezése.

A fenti pontokban ismertetett esetektől a maffiózók ragadványneve a kriptikus jellegben különbözik: a rejtekhelyen való bujkálás és az átoperáltatás mellett a szűk körben használt, titkosan kezelendő ragadványnév is az illegális tevékenység elleplezésének, a rejtőzködés fenntarthatóságának eszköze (Ruffino 2010: 459). A ragadványnevek jelentőségét mutatja, hogy

a csoporton belüli használat során kiszoríthatják a lassan feledésbe menő eredeti nevet, sőt: „egyes főnököknél olyanok, mint a szenteknek a stigmák”.⁶

A ragadványneveknek a rendszerben betöltött azonosító szerepével a hatóságok teljesen tisztában vannak, és céljaiknak megfelelően fel is használják az információkat, hiszen gyakran végül csak ez szolgál a bűnözők azonosítására. (Ruffino 2010: 458). Éppen ezért ezeket, mint a sikeres bűnüldözés elengedhetetlen eszközeit a nyomozás során regisztrálják és a hivatalos eljárások (kihallgatások, tanúvallomások, ítélet stb.) jegyzőkönyveiben feltűntetik.

7. Eszmefuttatásomat lezárandó, első mozzanataként azt vetem fel, hogy úgy tűnik: bizonyos korszakokban újból és újból szükségessé válik a korábban csak a kisebb közösségekben, ill. informálisan használt ragadványnevek és családi ragadványnevek hivatalosítása, hivatalos használata.⁷ Hogy ennek esedékessége hol, mikor és milyen tényezők hatására válik időszerűvé, sőt sürgetővé, különböző extralingvisztikai tényezőktől függhet.

Az ismertetett esetek azt is felvetik, hogy a használat vonatkozásában célszerűnek látszik megkülönböztetni a „hivatalos név mellett használt (félhivatalos, „konszolidált”) ragadványnév”, ill. a „hivatalos névvel együtt használt hivatalos(ított) ragadványnév” kategóriáit, ide értve egyúttal akár nem a névvel, hanem egyéb jelölésekkel (leggyakrabban például számokkal: Hajdú 1994: 44) megalkotott formákat is.⁸ Úgy tűnik, hogy (a lakosságszám növekedésével összefüggésben is) az azonos nevek megkülönböztetésének ill. identifikációjának igénye napjainkban nem csak a kisebb közösségeken belül, hanem az egyén és a hivatalos fórumok (az állam, a szolgáltatók, stb.) kapcsolattartásában is megjelenik.

Felhasznált irodalom

ANSA: A Chioggia troppi con lo stesso cognome, useranno il soprannome. 2009. nov. 14. (www.ansa.it)

Bauer József: Elek község német személynevei. A Békés Megyei Múzeumok közleményei, 1973, 2.

Baukó János: *Ragadványnév-vizsgálatok kétnyelvű környezetben*. PhD-értekezés, ELTE BTK, 2007. (Tézisek: <http://doktori.btk.elte.hu/lingv/bauko/tezisek.pdf>)

Benkő Loránd: A személynevek. In: Bárczi Géza – Benkő Loránd – Berrár Jolán: *A magyar nyelv története*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1967: 378–384.

Caffarelli, Enzo – Marcato, Carla: *I cognomi d'Italia. Dizionario storico ed etimologico*. 1–2. UTET, Torino, 2008.

[Caffarelli, Enzo:] Bellagio, soprannomi in banca. „Rivista Italiana di Onomastica”, XV (2009), 2: 809–810.

⁶ „Ho sempre sentito chiamare gli appartenenti al Sistema con il soprannome, al punto che il nome e il cognome in molti casi arriva a diluirsi, a essere dimenticato”; „Il soprannome per il boss è come le stimmate per un santo” – írja Roberto Saviano híres *Gomorra* c. regényében (Ruffino 2010: 460).

⁷ Caffarelli utal például arra, hogy más olasz vidékeken (Piemontban Canavesében, továbbá Cremonában, Cadoróban, a Nápolyi-öböl néhány szigetén és Szicíliában néhány helyen) szintén vannak példák az előző századokból a ragadványnév teljes körű anyakönyvi hivatalosítására („ufficializzazione anagrafica totale del soprannome”), Caffarelli 2009: 809.

⁸ Jól ismert a sportolók, elsősorban a futballisták körében régebben használt *Szabó 2. János* formula. L. továbbá: „A hivatalos fórumok egyébként általában ridegebb, hivatalosabb módszereket alkalmaztak a megkülönböztetésre: a név után a házszámot írták zárójelben, az iskolában pedig a név után tett sorszámozással különböztették meg az azonos család- és keresztnévűeket.” (Bauer 1973: 200)

- Fehér Krisztina: A ragadványnevek lexikális szerkezetéről. „Magyar Nyelvjárások” 40 (2002): 75-85.
- Fehér Krisztina: A ragadványnevek funkcionális szerkezetéről. „Magyar Nyelvjárások” 41 (2003): 155–66.
- Fehér Krisztina: Névelméleti alapvetések a magyar ragadványnév-kutatás első korszakában. „Névtani Értesítő” 26 (2004): 73–89.
- Ganza, Giacomo: Il caso di Chioggia: reintroduzione dei soprannomi. (www.vaol.it/it/)
- Hajdú Mihály: *Magyar tulajdonnevek*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994.
- J. Soltész Katalin: *A tulajdonnév funkciója és jelentése*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979.
- Magni, Federico: Troppi casi di omonimia, la banca usa i soprannomi. „Il Giorno”, 2009. márc. 18. (http://www.nomix.it/articolo_leggi_124.php)
- Marcato, Carla: *Nomi di persona, nomi di luogo*. Il Mulino, Bologna, 2009.
- Marino, Giuseppe: Troppo nomi uguali, a Chioggia soprannomi nei documenti. „Il Giornale”, 2009. febr. 6. (http://nomix.it/articolo_leggi_32.php)
- Néprajzi lexikon*, névadás szócikk (<http://mek.oszk.hu/02100/02115/html/4-2.html>)
- Ördög Ferenc: Ragadványnevek gyászjelentéseken. „Névtani Értesítő” 15 (1993): 250–253.
- Ruffino, Giovanni: Soprannomi e „famiglie” mafiose. „Rivista Italiana di Onomastica”, XVI (2010), 2: 455–460.
- Varga Attila: Az oroszlán zöld szeme. „Magyar Nemzet – Magazin”, 2010. szept. 18: 40.

www.gens.labo.net

www.gyaszhir.hu

www.delmagyar.hu/gyaszkozlemenyek

www.csaladhirek.hu

www.kelethir.hu/cikk/

<http://index.hu/belfold/2010/okvalasztas/eredmenyek>